

Významné osobnosti naší univerzity

Prof. JUDr. Bohumil Baxa

Heydrichiáda před 65 lety ukončila život jedné z nejvýznamnějších osobností Masarykovy univerzity meziválečného období prof. JUDr. Bohumilu Baxovi, dvojnásobnému děkanovi Právnické fakulty (1923-1924 a 1933 – 1934) a rektorovi Masarykovy univerzity v letech 1931 – 1932. Tento vynikající pedagog, vědec a upřímný vlastenec v tragických dnech heydrichiády 5. 6. 1942 byl nacistickými Standerichy odsouzen k trestu smrti a téhož dne v Praze popraven. Zanechal po sobě dílo, které dodnes inspiruje právní teoretiky a historiky.

Bohumil Baxa se narodil 27. června 1874 v Sedlčanech. Středněškolské vzdělání získal na akademickém gymnáziu v Praze, kde poté v letech 1892 – 1897 studoval na Právnické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity. Už tehdy se začal zajímat o právní historii, nicméně v prvních letech po absolvování vysoké školy působil v soudní praxi a stal se okresním soudcem v Praze. Krátce navštěvoval univerzity ve Vídni a Heidelbergu a v roce 1905 získal na pražské filozofické fakultě doktorát, v němž spatřoval nezbytný předpoklad pro právně-historické bádání. Již v tomto období zahájil i svoji publikační činnost. Vedle příspěvků do denního tisku zejména mladočeské strany, jež byl členem, začal pravidelně publikovat i odborné články (např. v Časopisu Muzea království českého). Brzy však veřejnosti předložil i větší práce. Z nich připomeneme zejména K dějinám veřejného práva v zemích koruny České (1906) a Inkolát a indigenát v zemích koruny České od roku 1749 – 1848 (1908).

V roce 1909 se habilitoval na pražské právnické fakultě pro říšské dějiny rakouské a o pět let později ještě pro všeobecné a rakouské právo státní. V té době působil jako suplent na české technice v Praze, kde přednášel veřejné právo. Jak je tedy patrné, byly jeho odborné zájmy mnohostranné a vedle právní historie jej vždy přitahovala i politika, jejíž některé problémy se pokoušel teoreticky řešit v letech před I. světovou válkou. Patří sem zejména jeho práce Parlamentarismus (1913),

kteřá však zůstala pouze u prvního dílu, kdežto zbylé části vydané po válce představují jen torzo.

Nová kapitola v jeho vědeckém i osobním životě se začala psát v roce 1919, kdy byla v Brně zřízena druhá česká univerzita, na jejíž právnické fakultě byl jmenován jako řádný profesor dějin českého práva. Toto období patřilo nepochybně k neplodnějším v Baxově životě z hlediska vědeckého, pedagogického i veřejného působení.

V oblasti svého odborného zájmu věnoval samozřejmě pozornost historickoprávnímu zkoumání, kde vydal mezi jinými Dějiny práva na území republiky československé (Brno 1935) a Dějiny veřejného práva ve střední Evropě do roku 1848 (Brno 1926 a 1932). Postupně ho však stále více přitahovalo právo ústavní, resp. teoretické problémy politiky. Z jeho opravdu bohaté publikační činnosti si připomeneme alespoň Ústavní listinu republiky československé a vliv cizích ústav (Sborník věd právních a státních, 1921), Vývoj a dnešní soustava myšlenky zastupitelské ve sborech zákonodárných (Vědecká ročenka právnické fakulty Masarykovy univerzity, 1922), Vzájemný poměr obou sněmoven při soustavě dvoukomorové (Vědecká ročenka právnické fakulty Masarykovy univerzity, 1930), Volební řády italské po světové válce (Sborník věd právních a státních, 1925), Parlament a parlamentarismus (Praha 1924), Zákon o župním zřízení a jeho nedostatky (Praha 1922). Mimo to se účastnil na zpracování jednoho z nejvýznamnějších právnických děl první republiky, totiž na Slovníku veřejného práva československého, pro který připravil heslo ministr (sv. II, Brno 1932). Četné populárně koncipované články uveřejňoval ve vlivných časopisech, jako byl Parlament a Moderní stát, a také v denním tisku.

Pedagogické působení B. Baxy se neomezovalo pouze na Brno. Od roku 1923 přednášel i na Vysoké škole obchodní v Praze a v roce 1928 začal působit též na Svobodné škole politických nauk. Baxovy přednášky hodnotili studenti jako věcné, jasné a přehledné.

Jeho odborné kvality byly oceněny členstvím v řadě učených a vědeckých institucí,

mezi nimi pařížskými Institut international d'histoire constitutionnelle, Société de législation a Comité exécutif de Coopération Européenne, jehož byl místopředsedou. V Československé společnosti pro studium národnostních otázek a Královské české společnosti nauk byl dopisujícím členem.

Rozsáhlé bylo Baxovo působení v oblasti politického a veřejného života. Po vzniku samostatné republiky působil jako expert Revolučního národního shromáždění pro parlamentní jednací řády. Národně demokratickou stranu zastupoval v letech 1925 – 1929 v Senátu, kde zastával funkci místopředsedy výborů imunitního a ústavněprávního. V roce 1932 ho Masarykova univerzita delegovala do Národní rady Československé. Byl předsedou čl. sekce Meziparlamentní unie Společnosti národů.

Mnichovský diktát, fašizující se druhá republika a konečně okupace a vznik potupného protektorátu pro B. Baxu jako zapřisáhlého demokrata znamenaly ohromný ořes. Nečinnost nebyla typickou vlastností Baxy, a tak se i v těchto těžkých chvílích zapojil do práce. Jako člen odboje však nezůstal bez pozornosti gestapa, byl zatčen a okamžitě popraven.

Jeho zásluhy z odbojové činnosti byly oceněny udělením Československého válečného kříže 1939 in memoriam, které převzal rektor Masarykovy univerzity na slavnostním shromáždění konaném v Brně 8. května 1946 na náměstí Svobody.

K. SCHELLE

Prof. JUDr. Jaroslav Kallab

Trestnímu právu se vědecky i pedagogicky v minulosti věnovala řada významných odborníků. Málo z nich však po sobě zanechalo takový věhlas jako brněnský profesor Jaroslav Kallab.

Jeho životní dráha se datuje do let 1879 – 1942, jeho vědecky nejpłodnější období byla meziválečná léta.

Narodil se v Novém Městě na Moravě, gymnaziální léta však strávil v Brně, kde v roce 1898 úspěšně maturoval. Právnícké vzdělá-

ní získal postupně ve Vídni a v Praze. Doktorem práv se stal v roce 1903. V následujících letech se snažil skloubit právní praxi s právní teorií. Působil nejen jako soudce, ale zejména dále studoval na univerzitách v Berlíně a na Sorboně. Z tehdejších osobností vědeckého světa ho nejvíce ovlivnili profesori Franz von Liszt a prof. Garcon. Jeho dalším životním mezníkem byl rok 1908, kdy se v Praze habilitoval v oboru trestního práva a trestního řízení habilitačním spisem *Základy nauky o způsobilosti býti stranou a o příslušnosti soudů v trestním řízení rakouském*. Brzy potom (v roce 1911) publikoval jednu ze svých nejvýznamnějších prací *O skutkové podstatě a konkurenci trestných činů*.

Jeho hlavním pedagogickým a vědeckým působišťe se však po vzniku Masarykovy univerzity stalo Brno. Zde se hned v roce 1919 stal řádným profesorem, a to nejen v oboru trestního práva, ale i právní filozofie, ta totiž byla druhou oblastí jeho vědeckého a pedagogického zájmu. Z toho je vidět, že rozsah jeho vědecké a pedagogické činnosti byl značný.

Kallabovu literární činnost můžeme rozdělit do několika směrů: trestní právo, mezinárodní právo a právní filozofii.

Dominantní oblastí jeho zájmu bylo samozřejmě právo trestní, a to jak hmotné, tak procesní. Z tohoto právního odvětví vydával komentáře i učebnice. Publikoval skvělé články v *Právniku*, v *Časopisu pro právní a státní vědu*, ve *Vědecké ročenke Právnické fakulty Masarykovy univerzity*, *Právníckých rozhledech* a v řadě dalších periodik a sborníků.

Samostatnou oblastí jeho zájmu bylo trestní soudnictví nad mládeží. Této problematice se literárně věnoval už v období Rakousko-Uherska (viz např. *Právník* 1908), kdy reagoval na první legislativní pokus z roku 1907. Zejména však ve dvacátých letech vyvíjel velkou snahu o prosazení zvláštní právní úpravy postihující zločinnou mládež. Nejenže vydal několik podnětných studií (viz *Sborník věd právních a státních*, 1920; *Vědecká ročenka Právnické fakulty Masarykovy univerzity*, 1929), ale zejména je mu připisováno autorství vládního návrhu zákona o trestním soudnictví nad mládeží předloženého Národnímu shromáždění v roce 1930.

Aktivně působil i v oblasti mezinárodního práva, a to nejen jako člen delegací na míro-